

МОДЕРНІЗАЦІЯ БІБЛІОТЕЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ВИЩОЇ ШКОЛИ В КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ.

Медведь М.М.,
директор бібліотеки
Закарпатський державний університет
(м. Ужгород, Україна)

*«Якщо стара книгозбірня була джерелом,
до якого йшли всі спрагли, то нова – це водогін,
що розносить живильну вологу по домівках»
(Мелвіл Дьюї)*

The article deals with the problem of modernizing library technologies of higher school in the context of the Bologna process, namely: forming electronic funds of the Transcarpathian state university library on the example of the electronic collection of the diploma and master theses of the university graduates.

Бібліотеки – інформаційний ресурс людства, сконцентрований у слові: статтях, книгах, патентних описах, повідомленнях, звітах про НДР, результатах дисертаційних досліджень тощо. Саме їм належить значна роль у формуванні електронних масивів наукових знань та організації доступу до них [2, с.22].

Бібліотека Закарпатського державного університету комп'ютеризацію бібліотечних процесів, виконання традиційних функцій із застосуванням новітніх технічних засобів розпочала в 2004 році із запровадження програмного забезпечення УФД/Бібліотека. Протягом шести років в програму введено близько 100 тисяч бібліографічних описів документів, доступ до яких здійснюється через електронний каталог як в бібліотеці, так і на сайті бібліотеки.

На завершальному етапі електронного опису паралельно створюються тематичні каталоги, каталоги персоналій, каталоги-класифікатори. Відбір за темами став найпопулярнішим засобом відбору документів. Під час пошуку інформації велике значення надається ключовому слову, вміщеному в опис документа.

Для сучасного розвитку бібліотеки характерне формування фонду електронних ресурсів, найголовніша мета якого – оперативність доступу. Ось на цьому і сконцентрувала увагу бібліотека ЗакДУ, розпочавши

комплектування фонду електронної бібліотеки.

Фонд електронних ресурсів формується з 2005 року. Він складається з:

- електронних підручників, придбаних вузом;
- власних електронних підручників та монографій, виданих за межами університету;
- власних електронних ресурсів, виданих видавничим центром ЗакДУ (навчально-методичні посібники, тексти лекцій, практичні рекомендації та інше);
- вільного доступу до електронних документів мережі Інтернет;
- електронної бази публікацій науковців ЗакДУ;
- електронних книг.

Концепція посилення інформаційної діяльності включає, зокрема, такі питання: запровадження і поширення інноваційних методів обробки і використання інформації; інтелектуалізація інформаційного забезпечення інтерактивної взаємодії структурних підрозділів книгозбірні; використання нових технологій для оперативного інформаційного обслуговування користувачів [1, с.7].

Для бібліотеки Закарпатського державного університету настав досить складний, але надзвичайно цікавий період: поєднання роботи з традиційними методами і одночасне опанування роботи з електронними ресурсами та включення їх до своїх колекцій на правах повноцінної складової, відпрацювання методики та технології управління ними. Інновацією сміливо можна вважати, наприклад, і створення бази даних «Електронні магістерські та дипломні роботи студентів ЗакДУ» .

В 2006 році наказом по університету «Про створення електронного банку магістерських та дипломних робіт в бібліотеці ЗакДУ», керуючись Законом України «Про вищу освіту», Положенням про організацію навчального процесу, з метою підвищення рівня якості виконання магістерських і дипломних робіт та розширення інформаційної бази бібліотеки ЗакДУ, розпочалось формування цього електронного банку. Для цього навчальною частиною університету було підготовлено розпорядження завідувачам випускаючих кафедр про забезпечення передачі кращих електронних копій (оцінка яких відповідає критерію «відмінно») до бібліотеки. Директором бібліотеки разом з навчально-науковим інститутом інформаційних технологій та дистанційного навчання, в свою чергу, був розроблений порядок формування та користування електронним банком даних дипломних та магістерських робіт. Обов'язковою умовою для роботи бібліотеки є ведення журналу обліку електронних копій дипломних та магістерських робіт студентів.

Враховуючи вільний доступ (без права копіювання) до даних електронних ресурсів, бібліотека виступає гарантом захисту авторського права студента. Тому другою умовою передачі роботи до бібліотеки є підписання авторського акту (акт захисту об'єкта права інтелектуальної власності) між бібліотекою та дослідником дипломної/магістерської теми. У авторському акті вказується назва роботи та згода на добровільну передачу електронної копії дипломної/магістерської роботи на електронному носії з метою поповнення фонду бібліотеки ЗакДУ та на використання вказаної роботи користувачами бібліотеки (її перегляд, читання, посилання на дану роботу, без права копіювання та друкування). Тобто праця є інтелектуальною власністю автора і охороняється відповідно до норм чинного законодавства України: Закону України «Про авторське право і суміжні права». Бібліотекарі чітко знають про існуючі договірні обмеження та відповідальність за їх дотримання. Авторський акт забороняє певне застосування електронних документів. У фонд бібліотеки ці електронні дослідження не надходять як фізичні об'єкти – до них лише надається віртуальний доступ в межах читальної зали бібліотеки, віддалений доступ до електронних (дипломної/магістерської) робіт категорично заборонений. Бібліотека визначає систему технічного захисту до ресурсу та доступ користувача.

Перед передачею електронної дипломної/магістерської роботи до бази студент отримує «Рекомендації щодо порядку підготовки та подання електронного варіанту дипломної/магістерської роботи до бібліотеки університету». Дані рекомендації ставлять вимоги:

I. Електронний варіант тексту дипломної/магістерської роботи подається до бібліотеки університету на компакт-диску у вигляді файлу `diplom_Ivanov_2011` або `magister_Ivanov_2011`, структура якого повністю відповідає друкованому варіантові роботи з обкладинкою включно. Робота подається у вигляді файлу `.rtl` для `Word fo Windows` у незаархівованому вигляді.

II. Відомості про автора роботи та анотація подаються у вигляді файлу, з ім'ям `notes_Ivanov_2011`, структура якого повинна містити наступну інформацію:

- 1) прізвище, ім'я, по батькові студента/магістра;
- 2) назва дипломної/магістерської роботи;
- 3) факультет;
- 4) спеціальність;
- 5) науковий керівник (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання, посада);

- 6) за темою дипломної/магістерської роботи опубліковано робіт __, тез доповідей __;
- 7) анотація роботи (обсяг 1500-1700 знаків), для магістерських робіт анотація іноземною мовою;
- 8) ключові слова (від чотирьох).

III. Файл `_Ivanov_2011` набирається на текстовому редакторові Wold-97 для Windows в кирилізованому шрифті Times New Roman, розмір шрифту 12.

IV. У випадку, якщо дипломна/магістерська робота має прикладний характер і її результатом є певний продукт (комп'ютерна програма) або структура роботи включає додатки, то вони подаються у вигляді файлу (або папки) з ім'ям `odatok _Ivanov_2011`.

Конкретність рекомендаційних даних допомагає працівникам бібліотеки у вирішенні питань уніфікації, каталогізації, інвентаризації, зберігання, бібліографічного обліку, організації обслуговування користувачів, а також щодо функції наукової обробки електронних документів.

З метою збереження електронних копій дипломних/магістерських робіт електронним носієм, на якому здійснено запис, є CD-R. З нього працівниками бібліотеки копіюються файли на CD –сервер, створюючи ЕБ `Diplom Zakdu`. Бібліографічні описи електронних дипломних/магістерських робіт заносяться в каталог документів та бібліотечний фонд програми УФД/Бібліотека, відповідно УДК та ББК прив'язуються до каталогів тем. Особливе значення надається ключовим словам та анотації дипломних досліджень. Оригінали (CD-R) зберігаються як страховий фонд в бібліотеці університету. З травня 2006 року до ЕБ `Diplom Zakdu` передано 1106 електронних копій дипломних/магістерських робіт.

Створення електронної колекції дипломних/магістерських робіт – це масив наукових досліджень студентів-випускників вузу, який використовується в бібліотеці тільки в освітніх цілях та як допомога у навчальному процесі.

Переваги ЕБ `Diplom Zakdu`:

- наповнення електронної бази повнотекстових документів;
- відкритий доступ до наукової інформації;
- пропаганда наукових досліджень;
- обмін інформацією;
- доповнення загального фонду бібліотеки;
- вирішення питання браку площ для зберігання фонду;
- формування нового іміджу бібліотеки;
- стимулювання наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Риб`янцева І. Стратегія розвитку Луганської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. О.М.Горького // Бібліотечна планета. – №3. – 2004. – С. 7.
2. Шемаєва Г. Електронні ресурси бібліотек України в інформаційному забезпеченні науки: стан та перспективи розвитку // Бібліотечна планета. – 2006. – №4 – С. 22.